

RĪGĀ

2022. gada 4. februārī
Nr. 1-23/023_e

Finanšu un kapitāla tirgus komisijai

Informācijai:
Finanšu izlūkošanas dienestam
Datu valsts inspekcijai
Visiem adresātiem paziņošanai e-adresē

Par AML/CFT prasību izpildi konta informācijas sniegšanas pakalpojumu ietvaros

Latvijas Finanšu nozares asociācijas (turpmāk – Asociācija) dienaskārtībā ir identificēta neskaidrība saistībā ar konta informācijas sniegšanas pakalpojumu sniedzējiem (*account information service provider* – AISP) noteikto regulējumu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas (turpmāk - NILLTF) novēršanas jomā. Ņemot vērā, ka šos pakalpojumus nodrošina vairākas Latvijas tirgū darbojošās kredītiestādes, Asociācija uzskata par nepieciešamu koordinēt attiecīgā jautājuma risināšanu atbildīgajās institūcijās, rodot samērīgāko risinājumu, kas atbilstu saistošajiem normatīvajiem aktiem ne tikai NILLTF novēršanā, bet arī citās jomās.

2018. gada 13. janvārī stājas spēkā Otrā maksājumu pakalpojumu direktīva (turpmāk - PSD2), ar kuras spēkā stāšanos tika ieviesti arī jauni maksājumu pakalpojumu veidi, to skaitā AISP. Šādi maksājumu pakalpojumi ir inovatīvi elektronisko maksājumu jomā. Vienkāršoti izskaidrojot ar šī inovatīvā pakalpojuma starpniecību klients, sniedzot attiecīgu atļauju, izmantojot vienas bankas internetbanku, var piekļūt sava konta izrakstam citā bankā, ja attiecīgā banka šādu pakalpojumu nodrošina.

Eiropas Banku iestādes (turpmāk – EBI) NILLTF riska faktoru pamatnostādņu (EBA/GL/2021/02)¹ (turpmāk – EBI ML/TF risku Pamatnostādnes) 18. pamatnostādnes 2.punktā norādīts, ka neraugoties uz to, ka saskaņā ar Direktīvu (ES) 2015/849 AISP ir atbildīgie subjekti, ar tiem saistītais sākotnējais NILLTF risks ir ierobežots, jo AISP nav iesaistīti maksājumu ķēdē, un nav maksājumu pakalpojumu lietotāju līdzekļu turētāji.

¹ Eiropas Banku iestādes pamatnostādnes saskaņā ar Direktīvas (ES) 2015/849 17. pantu un 18. panta 4. punktu par klienta uzticamības pārbaudi un faktoriem, kas kredītiestādēm un finanšu iestādēm ir jāņem vērā, novērtējot nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un teroristu finansēšanas risku, kurš saistīts ar darījumu attiecībām un gadījuma rakstura darījumiem ("ML/TF riska faktoru pamatnostādnes"), ar ko atceļ un aizstāj pamatnostādnes JC/2017/37.

Pieejams:
https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Guidelines/2021/Guidelines%20on%20ML-TF%20risk%20factors%20%28revised%29%202021-02/Translations/1016934/Guidelines%20ML%20TF%20Risk%20Factors_LV.pdf

Vienlaicīgi EBI ML/TF risku Pamatnostādņu 18.pamatnostādnes 4.punktā ir norādīts, ka novērtējot NILLTF riskus, AISP jāņem vērā vismaz faktors, kas potenciāli veicina riska paaugstināšanos - klients pārskaita līdzekļus no dažādiem maksājumu kontiem vienam un tam pašam maksājuma saņēmējam vai saņem līdzekļus uz dažādiem maksājumu kontiem no viena un tā paša maksātāja, kas kopā veido lielu summu bez skaidra ekonomiskā vai likumīgā pamatojuma vai kas rada AISP pamatotas aizdomas, ka klients mēģina izvairīties no konkrētiem uzraudzības ierobežojumiem. Savukārt, EBI ML/TF risku Pamatnostādņu 18.pamatnostādnes 6.punktā norādīts, ka AISP gadījumā jāņem vērā arī faktors, ja klients saņem līdzekļus no jurisdikcijām, kas saistītas ar augstāku NILLTF risku, vai augsta riska trešās valsts, vai no personas, par kuru ir zināms, ka tai ir saikne ar šīm jurisdikcijām, vai nosūta līdzekļus tām, vai arī klients apvieno maksājumu kontus, kas atvērti vairāku personu vārdā vairāk nekā vienā jurisdikcijā. Tātad AISP, arī kredītiestādei, sniedzot AISP, lai konstatētu attiecīgos riska faktoros būtu jāanalizē citu kredītiestāžu kontu pārskati. Papildus tam 18.pamatnostādnes 11.punkts arī nosaka, ka saistībā ar to klientu izpēti procesiem AISP jāpārlicinās, ka to NILLTF novēršanas sistēmas ir uzstādītas tā, lai brīdinātu par neparastām vai aizdomīgām darījumu darbībām, ņemot vērā visus tiem pieejamos datus ar skaidri izteiktu maksājumu pakalpojumu lietotāja piekrišanu un kas ir nepieciešams viņu pakalpojumu sniegšanai saskaņā ar PSD2 66. panta 3. punkta f) apakšpunktu un 67. panta 2. punkta f) apakšpunktu. Lai atklātu neparastas darījumu darbības, AISP jāizmanto savas vai trešo pušu tipoloģijas. Tātad noteikts arī pienākums nodrošināt citas kredītiestādes kontā pieejamās informācijas darījumu uzraudzību, ciktāl to prasa nosacījumi automatizētā formā.

Ievērojot minēto, secināms, ka **EBI ir norādījusi, ka ar AISP sniegšanu saistītie NILLTF riski ir ierobežoti, taču vienlaikus arī noteikusi pasākumus risku pārvaldīšanai, kuri praksē ir grūti īstenojami, dārgi un acīmredzami neproporcionāli pakalpojuma riskam.**

Papildus, vērtējot situāciju no PSD2 94.2. pantā noteiktā – kas pieļauj iegūt informāciju, konta pārskatu, tikai paša pakalpojuma nodrošināšanai un Vispārīgās datu aizsardzības regulas (turpmāk - VДАР) 5. un 6.pantā noteiktajiem principiem, kas ierobežo brīvu rīcību ar pieejamo informāciju, EBI noteiktie pasākumi pirmšķietami ir arī pretrunā augstāka juridiskā spēka normatīvajiem aktiem. Proti, jāvērtē vai noteiktā prasība izmantot datus automatizētai analīzei aizdomīgu darījumu identificēšanai ir ar pietiekami skaidri izteiktu likumisku pamatu datu apstrādei no minēto normu skatu punkta.

Sniedzot atgriezenisko saiti uz uzdotajiem jautājumiem EBI gan ir norādījusi, ka pretrunu neesot, proti, ka attiecībā uz AISP atļauto datu izmantošanu saskaņā ar PSD2 un kopumā ar datu aizsardzību saistītiem aspektiem EBI jo īpaši atsaucas uz 2018. gada 30. maija Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2018/843 ar ko groza Direktīvu (ES) 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Direktīvas 2009/138/EK un 2013/36/ES 43. apsvērumu un 40., 41. un 43. panta prasībām. Norādot, ka šīs prasības papildina un neskar pienākumus, ko saskaņā ar PSD2 piemēro AISP. Tāpēc starp EBI ML/TF Pamatnostādņēm un PSD2 nav pretrunu. Šāda atsauce gan pievienota tikai attiecībā uz 18.pamatnostādnes 2.punktu, bet ne 11.punktu, attiecībā uz kurā noteikto monitoringu īpaši svarīga ir interpretācija par pietiekami skaidri izteiktu likumisko pamatu datu apstrādei, jo jāizmanto ir bankas rīcībā esošā visa pieejamā informācija.

Ievērojot minēto, Asociācijas ieskatā rodas vairākas pretrunas starp noteiktajiem pienākumiem. **Citas kredītiestādes konta izraksta automatizēta analīze nav viennozīmīgi vērtējama no personu datu aizsardzības skatu punkta, kā arī nav secināma tās viennozīmīga**

nepieciešamība balstoties uz riskos bāzēto pieeju, jo pakalpojums pats par sevi neparedz finanšu līdzekļu kustību. Vienlaikus, lai nodrošinātu EBI vadlīnijās ietverto prasību, monitoringu ir nepieciešams īstenot.

Norādāms, ka prasības īstenošana prasa arī ievērojamus resursus, kas kredītiestādēm, veidojot attiecīgos pakalpojumus, visticamāk, nebūs prioritāte risku mazinošo pasākumu ietvaros un rezultātā, ieviešot tos, tiktu aizkavēta citu pielāgojumu, visticamāk ar augstāku pievienoto vērtību, veikšana. Tāpat jāņem vērā, ka var tikt veicināta atteikšanās no šādu pakalpojumu piedāvāšanas kā tādas, saprotot, ka ieguldījumi to risku pārvaldībai ir nesamērīgi pret ieguvumiem un riska līmeni.

Papildus vēršam uzmanību, ka veicot automatizētu citas kredītiestādes konta izraksta analīzi, process un normatīvie akti neparedz skaidrojumu un darījumus pamatojošo dokumentu pieprasīšanu. Rezultātā pat, ja šāds monitorings tiktu veikts, respektīvi informācija tiktu apstrādāta tādā apjomā, kāda tā tiek saņemta. Attiecīgi, veidotos izaicinājumi sagatavot Finanšu izlūkošanas dienesta prasībām atbilstošu aizdomīgo darījumu ziņojumu, kā arī nav viennozīmīgi skaidra šāda ziņojuma pievienotā vērtība.

Bez augstāk minētā, EBI ML/TF Pamatnostādnes tika publicētas 01.03.2021 un spēkā stājās 3 mēnešus pēc tulkojuma publicēšanas brīža, respektīvi 07.10.2021. Tas liecina, ka finanšu industrijai nebija sniegts pietiekošs pārejas periods kompleksu risinājumu ieviešanai un EBI veiktie grozījumi spēkā esošajā kārtībā attiecībā uz NILLTFN risku pārvaldīšanu un klientu izpēti, raisa jautājumu, vai kredītiestādes Latvijā pareizi interpretē EBI ieceres attiecībā uz AISP monitoringu.

Ievērojot minēto, Asociācija vērš uzmanību, ka pirmšķietami noteiktie pasākumi AISP risku pārvaldībai ir neproporcionāli riskam un pirmšķietami arī neatbilstoši citiem saistošajiem normatīvajiem aktiem. **Asociācija lūdz Finanšu un kapitāla tirgus komisiju, sniegt nozarei skaidrojumu par atbilstošāko rīcību, kā minēto AISP monitoringa procesu praktiski īstenot. Sadarbībā ar Datu valsts inspekciju lūdzam arī sniegt vienotu izpratni par EBI ML/TF Pamatnostādņu mijiedarbību ar GDPR un PSD2 prasībām, savukārt, sadarbībā ar Finanšu izlūkošanas dienestu viedokli par attiecīgajā procesā iegūtās informācijas tālāko izmantošanu, ņemot vērā, ka kredītiestāde, kas sniedz AISP, saskaņā ar normatīvajiem aktiem nevar pieprasīt klientam sniegt papildus informāciju par darījumiem citas kredītiestādes kontā klientu izpētes vajadzībām.**

Asociācija pateicas Komisijai par līdzšinējo sadarbību un aicina pēc iespējas ātrāk rast risinājumu, kas veicinātu efektīvu inovatīvu pakalpojumu elektronisko maksājumu jomā ieviešanu Latvijā un vienlaikus kredītiestādes varētu nodrošināt pienācīgu atbilstību normatīvo aktu prasībām.

Ar cieņu

valdes priekšsēdētāja

Sanita Bajāre

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU